

Onderzoeks Werkboek

gedragsproblemen

behorend bij de cursus Deep Water van David Pitonyak

vertaald en bewerkt door Erwin Wieringa

www.dimagine.com

www.erwinwieringa.nl

Dit boek is gebaseerd op een eenvoudige gedachte: probleemgedrag wordt veroorzaakt door onvervulde behoeften. Veel mensen met een handicap worden gelabeld en niet gehoord in de grote vragen over hun leven. Wat vaak wel gezien wordt is het ongewone gedrag dat een persoon vertoont. Het vereist moed en verbeeldingskracht om de dialoog weer te herstellen en achter het gedrag de persoon te ontmoeten. Dit werkboek helpt om de andere kant van het gedrag taan het licht te brengen en te begrijpen dat alle gedrag betekenis heeft.

Zo kan gedrag ons iets vertellen over zaken die ontbreken in het leven van deze persoon:

- betekenisvolle relaties
- gezondheid
- zeggenschap
- je ergens op kunnen verheugen
- kennis en vaardigheden

Deze elementaire behoeften worden nogal eens onderschat of over het hoofd gezien als het gaat om een persoon met een (verstandelijke) beperking. Maar kijk dan ook niet vreemd op als dezelfde persoon zich terugtrekt en afkeert van relaties, de regels aan z'n laars lapt, onzeker en hulpeloos overkomt en depressief wordt.

Ondersteuning van iemand met probleemgedrag dwingt ons te beseffen dat mensen complex zijn en soms een ingewikkelde geschiedenis hebben. Het is altijd verleidelijk het simpele antwoord te kiezen, maar het effect kan wel eens contraproductief zijn. Dit boek helpt u verder te zoeken, dieper te begrijpen hoe iemands leven in elkaar zit en de betekenis van het gedrag van de persoon te zien.

Blacksburg/Amsterdam, 2009
David Pitonyak
Erwin Wieringa

Onderzoeks Werkboek

Voor

Huisadres:
Geboortedatum:
Datum rapportage:
Ingevuld door:

Namen van de door de persoon meest gewaardeerde begeleiders / ondersteuners (incl. frequentie contact)

Familie	Vrienden	Betaalde begeleiding

Wat zijn de talenten, sterke kanten en pluspunten van de persoon?

Welke dromen en aspiraties heeft de persoon?

Is er verschil tussen dromen/aspiraties en het feitelijke leven dat hij/zij leidt?
Als dat het geval is, beschrijf hieronder (specifiek) het verschil.

Waar woont de persoon nu? Leeft hij/zij samen met anderen? Zo ja, met hoe veel mensen? Vindt de persoon hun gezelschap prettig?

Hoe ziet een “normale dag” er voor de persoon uit? Wat doet hij/zij na het opstaan? Werk? School? Vindt hij/zij de dag meestal plezierig? Wat doet hij/zij meestal aan het eind van de dag? Gebruik het “aanvinkdiagram” (pag. 22) om een “normale dag” te beschrijven (je kan het aanvinkdiagram later gebruiken om een beeld te krijgen van de meest problematische gedragingen van de persoon). Als het schema is ingevuld, springt er dan iets uit wat bruikbaar is bij het maken van een supportplan? Als dat het geval is, noteer dat hier:

Eigenschappen en kwaliteiten van het team:

Ja/ nee	<i>Eigenschappen/kwaliteiten van hulpverleners</i>	<i>commentaar</i>
	Veronderstelt dat de persoon competent is	
	Behandelt de persoon met respect	
	Veronderstelt dat de persoon een actieve rol speelt bij de ontwikkeling van het plan	
	Waardeert de persoon, vindt hem/haar aardig	
	Werkt volgens het plan	
	Elimineert bedreigingen (vermindert spanning)	
	Luistert actief en gaat mee waar mogelijk	
	Erkent emoties, behoeftes, verlangens, competenties en gezag	
	Kan zeggen wat men denkt zonder te provoceren	
	Heeft "teamspirit"	
	Biedt keuzes	
	Accepteert kritiek	
	Is realistisch m.b.t. de betekenis van "succes"	
	Helpt de persoon emotionele en feitelijke rommel op te ruimen zonder verdere uitbarstingen te provoceren	
	Vergeven en vergeten	
	Is reëel over hoe men zich voelt, maar alleen op het juiste moment	

Wat is het verhaal van de persoon? Beschrijf belangrijke gebeurtenissen en relaties – goede en slechte - uit het leven van de persoon vanaf de geboorte tot aan de huidige dag. Je kunt het verhalend beschrijven en/of een tijdslijn (zie onder) gebruiken. Wees exact en gebruik extra papier indien nodig.

Geboorte ----->*nu*

Is er een speciale geschiedenis of is er sprake van een trauma? Traumatische gebeurtenissen kunnen betrekking hebben op een of meerdere van de volgende situaties:

check	Traumatische gebeurtenissen
	Als klein kind gescheiden van ouders en anderen
	Regelmatige overplaatsingen
	Hospitalisatie
	Fysiek geweld
	Verbaal geweld
	Verwaarlozing
	Vernederingen
	Verlies ouder, broer/zus, of een belangrijke ander
	Belangrijke medische problemen/ingrepen
	Auto ongeluk / val (mogelijk hersentrauma)
	Time out, overcorrectie, opsluiting, aversieve benadering (oa ammonia, EAT)
	Geschiedenis van fysiek of mechanisch vasthouden/vastbinden
	iets anders:

Hoe weten we dit:

Welke primaire communicatiemiddelen gebruikt de persoon? Wees exact (bv. gebruikt woorden, communicatieboek, gebarentaal, gebaren etc.):

Maak een lijst van de dingen die de persoon je probeert te zeggen, hoe hij/zij het zegt en hoe je erop kan reageren en/of helpen om het voor de persoon op te lossen:

Wat _____ probeert te zeggen	De manier waarop hij/zij het zegt	De manier waarop jij kan reageren/ oplossingen

Kan de persoon op een goede manier relaties onderhouden met vrienden en familie? Indien nee, waarom?
Zou dit een rol kunnen spelen bij zijn/haar gedragsproblemen?

Zijn de meest vertrouwde personen in zijn / haar leven professionals die betaald worden? Als dit het geval is, wie zijn deze mensen en hoe vaak ziet de persoon ze?

Hoe succesvol zijn de pogingen om de persoon te helpen nieuwe relaties te krijgen? Als dit het geval is, beschrijf dan wat werkte. Als dit niet zo is, kijk dan naar onderstaande tips en vragen. Wat levert dat op?

<p><i>kritische vragen bij het zoeken naar een antwoord</i></p>	<p><i>Wat kan je doen om dit te verhelpen? Wees precies.</i></p>
<p>Is de relatie tussen de persoon en anderen onevenwichtig?</p>	
<p>Zijn er te weinig gezamenlijke interesses?</p>	
<p>Is dit een activiteit die je echt wilt dat de persoon doet of iets wat je graag ziet dat ie doet?</p>	
<p>Duurt de activiteit lang genoeg om een relatie te ontwikkelen?</p>	
<p>Is de ander bang om te dicht bij de persoon te zijn?</p>	
<p>Heeft de ander het te druk om de persoon te leren kennen?</p>	
<p>Moet er iets geregeld/aangepast worden om de persoon aan de activiteit mee te laten doen?</p>	

Zou jouw aanwezigheid in de weg kunnen komen van de ontwikkeling van een relatie?
Komen er steeds dezelfde mensen of zijn er ook nieuwe contacten?
Zijn er ook pauzes, gezamenlijke projecten of commissies die de mensen gelegenheid geven vrijuit met elkaar om te gaan?
Is de ander alleen aanwezig uit een gevoel van verplichting?
Zit er genoeg structuur in de activiteit?
Heeft de persoon een houding die anderen afschrikt?
Is er iets wat de ander verhindert de kwaliteiten van de persoon te zien?

Uit Linda J. Stengle's boek, *Laying the Foundation For Your Child With A Disability: How to Establish Relationships that Will Last After You Are Gone..* New York: Woodbine

Welke labels/diagnoses heeft de persoon? Vermeld ieder label of gebruikte diagnose in de ruimte hieronder:

Wat vindt de persoon *zelf* van deze etiketten? Kan hij/zij zich vinden in de gestelde diagnose?

Heeft de persoon en zijn/haar ondersteuners informatie gekregen over de diverse diagnoses en de bijbehorende behandelmethoden? Heeft deze training geholpen? Hoe zou het alsnog ingevoerd of verbeterd kunnen worden?

Is er sprake van een medische aandoening die regelmatige check-ups door een dokter of verpleegkundige noodzakelijk maken? Indien dit het geval is, beschrijf deze hieronder.

Toont de persoon zelfverwondend gedrag? Indien ja, welk deel van het lichaam wordt beschadigd? Wees exact. Bijvoorbeeld, als de persoon zijn/haar oor slaat, **welk** oor.

Als de persoon vrij plotseling probeergedrag vertoont, kijk dan ook eens naar onderstaand ezelsbruggetje:

HURTS*

H = Hoofd

U = Urinewegen

R = Reflux en andere maagproblemen

T = Toevallen

S = Schildklier

Bestaat er reden tot zorg op een van deze punten? Verklaar:

Medicatie, Voedingssupplementen & Alternatieve behandeling				
Medicatie	dosering (x/dag)	sinds wanneer	behandeling gericht op	bijwerkingen (alleen de ernstige noemen)

Werken de medicijnen/ supplementen/ alternatieve behandelingen? Indien niet, waarom niet?

Zijn er zaken/issues die de persoon of anderen in gevaar brengen?

check	issue /feit
	medische zaken (allergie, medicijngebruik, overgevoeligheden):
	suïcide:
	agressie:
	vluchtgedrag, weglopen:
	seksueel risicovol gedrag:
	brandstichting:
	strafblad:
	overig:

Is de persoon ooit in aanraking geweest met justitie op basis van een van bovenstaande zaken? Is de persoon hiervoor ooit veroordeeld?

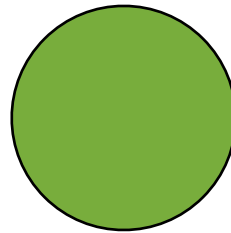
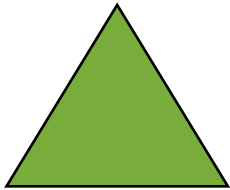

Grootmoeders Wet

Beschrijf maximaal drie van de meest lastige gedragingen van de persoon in woorden die uw oma zou begrijpen.

Vermijd algemeenheden (bv “zelfverwonding” of “agressie”) en gebruik in plaats daarvan meer precieze beschrijvingen (bv “slaat linkeroor met vuist” of “trekt aan mijn haar”).

Geef ieder ‘gedrag’ een van onderstaande vormen:

Als u zorgen hebt over nog andere gedragingen, maak dan hieronder een vervolglijstje (wel omschrijven met gebruik van “grootmoeders wet” en ken ieder gedrag een eigen meetkundig symbool toe):

Onthoud de gekozen vormen!

Dingen die helpen/ dingen die het gedrag verergeren

Mensen die de persoon goed kennen zeggen dat het volgende echt helpt als de persoon van streek is	Mensen die de persoon goed kennen zeggen dat het volgende de zaken alleen maar erger maakt

op basis van de door _____ gegeven informatie

De 100 euro vraag. Een oefening die het soms makkelijker maakt bovenstaande vraag te beantwoorden is het begeleidingsteam te vragen een 'rotdag' in gedachten te nemen. Wat zou er gebeuren als je 100 euro uitlooft voor ieder idee dat de zaken zou verbeteren en de persoon kalmeren. Dan dezelfde vraag en dan om zaken erger te maken. Wat zouden ze doen?

Was er een periode dat de persoon beslist minder probleemgedrag toonde dan nu?

Gebruik gelijke periodes (dagen, weken, maanden, jaren). Gebruik de tijdslijn hieronder om aan te geven wanneer de persoon voor het laatst een goede periode had.

Het laatste moment dat zaken goed waren:

Nu:

Wat gebeurde er daarna?

Waren er grote veranderingen in de persoonlijke relaties?

Is er een belangrijk persoon verdwenen?

Kwam er een nieuw persoon in zijn/haar leven?

Is er iets veranderd in de gezondheidstoestand of zijn er emotionele problemen?

Verandering in gezondheidstoestand?

Heeft de persoon een ongewoon trauma ervaren?

Is plezier verdwenen uit iemands leven?

Is de persoon opgehouden met iets te doen waar hij/zij dol op was?

Is er verandering in de hoeveelheid zeggenschap en keuzes voor de persoon?

Zijn er dingen veranderd in de zeggenschap over dagelijkse zaken voor de persoon?

Zijn er zaken veranderd op het gebied van het leveren van een positieve bijdrage aan anderen?

Is er een verandering in 'status' voor de persoon?

Is de persoon belangrijke vaardigheden kwijtgeraakt, of vereisen nieuwe omstandigheden nieuwe vaardigheden?

Zijn er vaardigheden verloren? Nieuwe vaardigheden vereist?

Op welk moment gedurende de dag of week komen de drie gedragingen het meest waarschijnlijk voor?

Observeer de persoon gedurende een week en teken aan op de volgende bladzij wanneer het gedrag zich voordoet. Maak een aantekening voor elk gedrag in een vakje dat correspondeert met het tijdstip dat het gedrag meest waarschijnlijk is, gebruikmakend van een van de symbolen op pag.17

- Is na een week een patroon te herkennen? Komen sommige symbolen steeds weer voor? Lijkt het alsof twee symbolen steeds samenvallen?
- Waar was de persoon?
- Wie was daar ook?
- Wat gebeurde er vlak daarvoor?
- Was er iets aan de gang waar de persoon zich niet prettig bij voelde?
- Is er iets tegen de persoon gezegd?
- Voelde de persoon zich goed?
- Hoe reageerden anderen? wat gebeurde er daarna?
- Wilde de persoon wat 'zeggen'? Indien ja, wat zou dat zijn?

Op welk moment gedurende de dag of week komen de drie gedragingen het minst waarschijnlijk voor?

Noteer de momenten gedurende de dag/week waarin de aantekeningen (driehoek, vierkant, cirkel) **niet** voorkomen.

- Herken je een patroon?
- Waar was de persoon?
- Wie was er ook?
- Is het een favoriete activiteit? Is de persoon bij mensen die hij/zij graag ziet?
- Voelde de persoon zich op z'n gemak?

Als gedrag zich op verschillende momenten voordoet, dwars door verschillende activiteiten, met verschillende mensen, dan zou de bron wel eens fysiek of een psychische aandoening kunnen zijn.

Aantekeningen:

tijd/ activiteit	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag	zondag
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							

:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							
:30							
:00							

aantekeningen